

České pondělky: František Emmert

Václav Havel – muzeum v knize

Klubknihomolu.cz, 29. října 2012

Dnes vám přinášíme ukázkou z knihy, která představuje průřez životem i dílem Václava Havla. Poznejte spletité životní osudy osobnosti, jež se dokázala tak výrazně zapsat do naší novodobé historie.

František Emmert: Václav Havel – muzeum v knize

Veřejná vystoupení koncem 60. let

Václav Havel zůstával po celý život vášnivým debatérem s potřebou vyjadřovat se k aktuálním společenským tématům a zapojovat se do veřejného života. Tato vlastnost v něm dřímala i v době, kdy jeho společenský vzestup a uplatnění prakticky nebyly možné. Už v listopadu 1956 poprvé veřejně vystoupil na aktivu začínajících umělců v Dobříši. Bylo mu tehdy dvacet let. Od stejného roku také nepravidelně přispíval do literárních a společenských periodik, většinou recenzemi nebo kulturními kritikami. Nejčastěji publikoval v časopise *Květy*. Avšak na skutečné zapojení se do společenské debaty si musel ještě mnoho let počkat.

Až na konci 60. let – poté, co se doma i v zahraničí uvedl jako úspěšný a uznávaný dramatik – se rozhodl vstoupit s plnou vahou své osobnosti a svého jména do veřejného života. S první otevřenou kritikou režimu **vystoupil na známém *IV. sjezdu československých spisovatelů*** v červnu 1967, kde ovšem jeho projev zcela zastínili řečníci tehdy mnohem zvučnějších jmen. Pro širokou veřejnost, která nesledovala dění na divadelní scéně, Havel stále zůstával téměř neznámou osobou. Avšak v obci literátů se rychle prosazoval jako reprezentant nové, nejmladší generace dospívající až v období politického uvolnění po roce 1956. Sympatie si získával mimo jiné i tím, že byl nekomunista, čímž se odlišoval od většiny tenkrát uznávaných literátů. Nicméně etabloval se více jako literární aktivista nežli literát, což mu na věhlasu nepřidalo.

V období tzv. *pražského jara* (v březnu 1968) se připojil k výzvě sto padesáti československých spisovatelů a představitelů kultury na podporu začínajícího reformního procesu. 4. dubna *Literární listy* uveřejnily jeho úvahu ***Na téma opozice*** o potřebě obnovy pluralitní demokracie v socialistickém Československu. Nutno ovšem dodat, že jeho článek nepředstavoval žádnou senzaci, neboť obnovu volební soutěže politických stran už před ním veřejně požadovali jiní, například komunista Zdeněk Mlynář přímo na stránkách *Rudého práva*. Přesto se jednalo o nejdůležitější hlasy, které na jaře roku 1968 zazněly. Většina

komentátorů a glosátorů totiž stále podporovala faktický mocenský monopol KSČ, byť po provedení zásadních reforem.

Havel zůstával ke komunistickému reformnímu hnutí spíše skeptický. Doufal v úplné zhroucení režimu, nikoliv v jeho vnitřní přestavbu a polidštění. Postavil se do čela výhradně nekomunistických aktivit. V dubnu 1968 byl zvolen **předsedou** nově ustaveného **Kruhu nezávislých spisovatelů**. Stal se tak představitelem jedné z mála kulturních organizací před srpnem 1968 zcela nezávislé na politické moci v zemi, která se však v konkurenci se stávajícím svazem příliš neprosadila. Rovněž se zapojil do činnosti **Klubu angažovaných nestraníků** (KAN), který se profi loval jako nová nekomunistická aktivistická platforma s ambicí stát se v budoucnu zřejmě i politickou stranou. Podporoval iniciativu za obnovu sociálnědemokratické strany. Byl dokonce zvolen předsedou (kupodivu málo známého) *Koordinačního centra nezávislých organizací*.

Období relativní svobody **na konci 60. let** využíval **k častým cestám na Západ**.

Na jaře 1968 navštívil USA. V divadle na Broadwayi zhlédl jednu ze svých her. Tehdejší uvolněná atmosféra a zejména rebelující mládež na Západě ho silně ovlivnily. Dokonce se zúčastnil jednoho z legendárních protestních pochodů v newyorském Central Parku. Podle mnohých svých pozdějších kritiků zůstal po zkušenosti z těchto výjezdů již navždy „dítětem 60. let“. Záhy se profi loval jako ideový **stoupenec** západoevropské **sociálně a ekologicky orientované levice**, což mu zůstalo vlastní i do dalších desetiletí. Mnohem později prohlásil, že politickým programem mu byli vždy nejbližší západoněmečtí **Zelení**. Nikdy nepatřil k vyznavačům konzervativních hodnot či nekritickým obdivovatelům prostého kapitalismu bez přívlastků. Bytostně odmítal snobství, naopak mu imponovalo jisté rebelství. Tomu na konci 60. let přizpůsobil i ležérní styl oblékání a celkovou image (například si nechal narůst delší vlasy). Začal poslouchat undergroundovou hudbu, zejména si oblíbil amerického zpěváka **Franka Zappu**. Václav Havel zůstával po celý život typickým nonkonformistou.

V létě 1968 Václav Havel odešel z *Divadla Na zábradlí*, aby se mohl „na plný úvazek“ věnovat společenským aktivitám. Stal se svobodným umělcem a rozhodl se žít jen z honorářů za své hry. Poprvé v něm získal navrch občanský aktivista-nad umělcem. Ale jen velmi nakrátko...

Veškeré naděje na demokratizaci společnosti vzala invaze pěti armád členských zemí *Varšavské smlouvy* 21. srpna 1968. Jednatřicetiletý **Havel** se tehdy **spolupodílel na svobodném vysílání Československého rozhlasu** z libereckého studia. Jeho komentáře z prvního týdne sovětské okupace předčítal do éteru herec Jan Tříska. Později společně s Milanem Kunderou otevřel v časopise *Tvář* celospolečenskou diskusi **Český úděl** o perspektivách (či spíše neperspektivách) občanského odporu vůči vojenské okupaci, která se stala aktuální zejména po smrti Jana Palacha počátkem roku 1969.

„Státní“ *Svaz československých spisovatelů* se po 21. srpnu 1968 odpoutal od vládní moci a začal se vyvíjet zcela samostatně. V té době se v něm angažoval i Havel. Dokonce se stal **členem** jeho nejužšího **výboru**. Nezávislá profesní organizace se transformovala ve **Svaz českých spisovatelů** (v souvislosti s federalizací státu) v čele s Jaroslavem Seifertem. V červnu 1969 nový svaz zorganizoval svůj ustanovující *V. sjezd*, na kterém mimo jiné odsoudil nastupující normalizační politiku KSČ.

K prvnímu výročí sovětské okupace **21. srpna 1969** vydal Havel společně se spisovatelem **Ludvíkem Vaculíkem** petici *Deset bodů*, ve které autoři opět odsoudili postupující normalizaci a ústup od reforem a demokratizačního procesu. Tentokrát proti jejich podpisové akci zasáhla státní moc. Během podzimu se dokonce připravovalo Havlovo trestní stíhání, avšak nakonec se od něj upustilo.

V roce 1969 byly všechny Havlovy hry dány **na tzv. index**. Nesměly se hrát ani vydávat tiskem. Přesto ještě stihl do konce roku vydat sborník *Podoby II* s texty čerstvě zakázaných autorů. Hned poté následovalo úplné vypuzení z oficiální, státem povolené a kontrolované kulturní scény. V roce 1970 režim rozpustil i *Svaz českých spisovatelů*. Havlova díla musela být do poslední knihy odstraněna ze všech školních i veřejných knihoven. Stal se z něj „**zakázaný autor**“. U části kulturní veřejnosti to pochopitelně zvýšilo jeho popularitu. Avšak skutečně známý zůstal spíše jen v kruhu velmi úzké intelektuální elity, s jejímiž předními představiteli se většinou znal osobně. Státní moc se snažila, aby se jeho jméno ve sdělovacích prostředcích prakticky vůbec neobjevovalo.